

ÖĞRENCİLERİN PSİKOLOJİK BELİRTİLERİ İLE ANA-BABA TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİLER

Şükrü DÜZGÜN*

Özet : Bu çalışmada Lise öğrencilerinin psikolojik belirtileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmanın örneklemi Lise ikinci sınıfta okuyan 225 kız ve 223 erkek olmak üzere toplam 448 öğrenciden oluşmuştur. Öğrencilerin psikolojik belirtileri “Kısa Semptom Envanteri” (KSE); ana baba tutumları ise “Ana-Baba Tutumu Envanteri” ile ölçülmüştür. Ana- Baba Tutumu Envanteri’ne göre öğrencilerin Demokratik, Otoriter ve İlgisiz Ana Baba Tutumu boyutlarının puanları bulunmuş; daha sonra her ana-baba tutumu boyutunun öğrencilerin Hostilite, Somatizasyon, Depresyon, Anksiyete ve Olumsuz benlik belirtilerini nasıl ve ne ölçüde etkilediği belirlenmiştir. Araştırmada istatistiksel teknik olarak varyans analizi, regresyon analizi, t testi ve standart sapma kullanılmıştır. Araştırmada öğrencilerin hostilite, somatizasyon, depresyon, anksiyete ve olumsuz benlik belirtisi üzerine ana baba tutumunun önemli etkisi bulunduğu ortaya çıkmıştır. Otoriter ana-baba tutumu öğrencilerin belirti düzeyini pozitif yönden etkilerken, demokratik ana-baba tutumunun negatif yönden etkilediği sonucuna varılmıştır. İlgisiz ana-baba tutumunun ise belirtiler üzerindeki etkisi istatistiksel yönden anlamlı bulunmamıştır.

Anahtar Sözcükler : Ana-Baba Tutumu, Psikolojik Belirtiler

I. Giriş

Çocuk dünyaya geldiği an ilk etkileşimde bulunduğu kişiler aile bireyleri ve özellikle ana ve babasıdır. Bu etkileşim çocuğun tüm yaşamı boyunca devam eder. Aile, çocuğun kişilik yapısının temellerinin atıldığı ve gelişimsel açıdan önemli dönemlerin yaşandığı bir ortamdır. Çocuğun kişilik yapısının oluşmasında ana ve baba etkisinin önemli bir yeri ve değeri vardır. Özellikle psikanalitik yaklaşıma göre çocuğun yakın çevresindekilerle ilk ilişki ve etkileşimlerinin kişilik gelişmesinde büyük bir önemi olduğu vurgulanmaktadır. Ana ve babanın çocuk üzerindeki etkisi sadece kişilik

* Y.Doç.Dr., Atatürk Üniversitesi, K.K.E.F. Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı

yapısının şekillenmesinde değil ilerdeki yıllarda çocuğun eğitim yaşantısı, meslek seçimi gibi bir çok alanda da kendini göstermektedir. Bu durum ana-babanın çocuk üzerindeki önemini açıkça ortaya koymaktadır (Yörükoğlu, 1979). Çocuğun kişilik yapısı, ruh sağlığı ve çevresine uyum biçimi ile ana-baba tutumu arasında sıkı bir ilişkinin olması ana-baba tutumlarının etkileriyle ilgili araştırmaları gerekli kılmaktadır. Günlük yaşamda çok değişik ana-baba tutumlarıyla karşılaşmaktayız. Örneğin, çocuğuna içten sevgi ve saygı duyan, her konuda ona rehberlik eden ana babaların yanında, çocuktan mutlak itaat isteyen, onlarla tartışmadan, anlaşmadan, kendileri tarafından konulan kural ve emirleri çok sıkı bir şekilde uygulayan ya da çocuğunu ihmal eden ana-babalar vardır. Çocuğunu her hareketinde serbest bırakan ana-babaların yanında çocuğuna karşı baskı ve yasaklara dayanan bir disiplini benimseyen, hatta dayak atan ana-babalar da vardır. Tüm bu farklı ana-baba tutumları çocuğun psikolojik belirtilerini nasıl etkilemektedir konusunun aydınlatılması çocuğun daha iyi yetiştirilmesi ve hayata hazırlanması açısından önem taşımaktadır.

Bu araştırmayla lise öğrencilerinin psikolojik belirtileri ile ana-baba tutumları arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma sonuçlarının ana-babalara, öğretmenlere ve yöneticilere yararlı olacağı düşünülmektedir.

II. Yöntem

Denekler

Bu araştırma, Erzurum il merkezindeki altı lisenin ikinci sınıfında okuyan 225'i kız, 223'ü erkek olmak üzere 448 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerin toplanmasında *Kişisel Bilgi Formu*, *Kısa Semptom Envanteri* (KSE) ve *Ana –Baba Tutumu Envanteri* kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi formu

Araştırmacı tarafından geliştirilen bu form deneğin yaşı, cinsiyeti, ana ve babanın öğrenim düzeyi ve ailenin gelir düzeyi gibi kişisel bilgileri içermektedir.

Kısa Semptom Envanteri (Brief Symptom Inventory-BSI)

Öğrencilerin hostilite, somatizasyon, depresyon, anksiyete ve olumsuz benlik belirtilerini belirlemek için Ülkemizde Şahin ve Durak (1994) tarafından geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılan *Kısa Semptom Envanteri* (KSE) kullanılmıştır.

Kısa Semptom Envanteri (KSE) öğrencilerin psikolojik belirtilerini geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçebilen *Symptom Check List_90 (SCL-90)*'den kısaltılarak türetilmiş ve SCL-90'dan daha kısa olan bir ölçme aracıdır. Kendini değerlendirme türü ölçeklerin çeşitli özelliklerini üzerinde toplamaktadır.

KSE, bireylerin kendilerinin tanımladığı, çeşitli psikolojik belirtileri tanıyıp ölçmeye yönelik 53 sorudan oluşan bir ölçektir. Ölçeği yanıtlayan birey her soru için (0) "Hiç"; (1) "Biraz"; (2) "Orta derecede"; (3) (Epey); (4) "Çok fazla) şeklindeki şıklardan birini işaretlemektedir. Öğrencilere, psikolojik belirtilerin kendilerinde olup olmadığı, varsa ne derecede bulunduğunu işaretlemelerine göre her maddeye 0-4 arasında bir puan verilmektedir. Kısa Semptom Envanterinin Hostilite, Somatizasyon, Depresyon, Anksiyete ve Olumsuz Benlik alt ölçeklerine ilişkin madde numaraları esas alınarak her bir alt ölçek için bir puanlama anahtarı yapılmıştır. Puanlama anahtarı ile öğrencinin her bir soruyu işaretlemesine göre 0-4 arasında puan verilerek bu alt ölçeğe ait puanları bulunmuştur.

KSE'nin *Anksiyete, Depresyon, Olumsuz benlik, Somatizasyon ve Hostilite* olmak üzere 5 alt ölçeği bulunmaktadır.

Anksiyete korku, endişe, gerginlik, sinirlilik, titreme, paniğe kapılma, bulantı, diyare, idrar sıklığı, nefes alamama hissi, terleme, sık sık nefes alma

gibi semptom ve davranışları içerir. *Anksiyete alt ölçeği* 13 maddeden oluşmaktadır.

Depresyon keder, karamsarlık, kötümserlik, mutsuzluk, yalnızlık, benliğe ilişkin olumsuz duygular, intihar eğilimi, ilgi kaybı ve kararsızlık gibi semptom ve davranışları içerir. *Depresyon alt ölçeği* 12 maddeden oluşur.

Olumsuz Benlik, bireyin kendini başkalarıyla karşılaştırdığında kişisel yetersizlik ve küçüklük duygularına kapılarak kendini küçük, başarısız, değersiz görme ve suçluluk duyguları gibi semptomları içerir. *Olumsuz Benlik alt ölçeği* 12 maddeden oluşur.

Somatizasyon, her hangi bir fizik bozukluk nedeniyle olmadığı anlaşılan, yıllarca devam eden, tekrarlayıcı bir çok somatik şikayetleri içerir. Somatizasyon, bayılma, göğüs ağrıları, karın ağrısı, bulantı, nefes darlığı, bedende uyuşmalar gibi belirtileri kapsar. *Somatizasyon alt ölçeği* 9 maddeden oluşur.

Hostilite sinirlilik ve titreme hali, öfkelenme, kızma, güvensizlik, birini dövme, yaralama ve zarar verme isteği, bir şeyleri kırma dökme isteği gibi semptomları içerir. *Hostilite alt ölçeği* 7 maddeden oluşur.

Ana-Baba Tutumu Envanteri

Araştırmada öğrencilerin ana-baba tutumlarını belirlemek için Kuzgun (1972) tarafından geliştirilen *Ana-Baba Tutumu Envanteri* kullanılmıştır. Envanterin *Demokratik Ana-Baba Tutumu*, *Otoriter Ana-Baba Tutumu* ve *İlgisiz Ana-Baba Tutumu* olmak üzere üç ana alt boyutu bulunmaktadır.

Demokratik ana- baba tutumu çocuğuna karşı içten sevgi ve saygı duyan, çocuğunun ihtiyaçlarına karşı duyarlı olan, yaşına göre çocuğu kendisiyle ilgili bazı kararları almaya teşvik eden, çocuğun görüşlerine değer veren, sözel iletişime olanak sağlayan, hemen hemen her konuda çocuğuna iyi bir rehber olan ana-baba tutumlarını içerir. *Demokratik Ana-Baba Tutumu alt ölçeği* 40 maddeden oluşmaktadır.

Otoriter ana-baba tutumu çocuktan mutlak itaat bekleyen, çocukla sözel iletişime pek yer vermeyen, istek ve emirlerinin tartışmasız yerine

getirilmesini isteyen, çocuğu yerine göre kendini yönetebilecek ve kendi hakkındaki kararları alabilecek güçte görmeyen ve her türlü kararı kendisi alan ana-baba tutumlarını içerir. *Otoriter Ana-Baba Tutumu alt ölçeği* 40 maddeden oluşmaktadır.

İlgisiz ana-baba tutumu çocuğunu ihmal, hatta psikolojik bakımdan reddeden, çocuğunun ilgi ve ihtiyaçlarından habersiz olan, çocuğunun nerede ve ne yaptığı ile pek ilgilenmeyen, çocuğunu mümkün olduğu kadar çevresinden uzak tutmaya çalışan, çocuğuna en az sevgi gösteren ve davranışlarına en az kontrol uygulayan ana baba tutum ve davranışlarını içerir. *İlgisiz Ana-Baba Tutumu alt ölçeği* 40 maddeden oluşmaktadır.

Ana-Baba Tutumu Envanteri toplam 120 maddeden oluşmaktadır. Öğrenci envanterdeki her maddenin 1., 2. ve 3. şıklarından birini işaretlemesine göre puan almaktadır. Öğrenci 1 ya da 2'yi işaretlemiş ise "1" puan, 3'ü işaretlemiş ise "2" puan, ifadeyi işaretlememiş ise "0" puan almaktadır.

Bulgular

Araştırmada üç farklı ana-baba tutumundan her birinin öğrencilerin psikolojik belirtilerini nasıl ve ne ölçüde etkilediği ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bunun için de öğrencilerin her psikolojik belirtisi (hostilite, somatizasyon, depresyon, anksiyete, olumsuz benlik) ana baba tutumunun üç farklı boyutu (demokratik, otoriter, ilgisiz) ile birlikte ele alınmıştır. Ana-baba tutumu puanları ile psikolojik belirti puanları varyans analizi, regresyon analizi kullanılarak değerlendirilmiştir.

A. Ana-Baba Tutumlarının Öğrencilerin Hostilite Belirtisine Etkisi

Aşağıda öğrencilerin her bir psikolojik belirtisi üzerine ana-baba tutumlarının etkisi ayrı ayrı verilmiştir.

Tablo 1. Ana-baba Tutumlarının Hostilite Belirtisine Etkisi

Değişkenler	Katsayı	Kat sayının t Değeri	Tablo t	F Değeri	F Tablo Değeri
Sabit	7.720	9.51	2.35	14.003*	8.53
Demokratik	0.027	-1.89			
Otoriter	0.093	3.81*			
İlgisiz	0.011	0.39			

*p < 0.05

Regresyon denklemi:

$$C2 = 7.72 - 0.027 C7 + 0.093 C8 + 0.011 C9$$

(C2: Hostilite, C7:Demokratik, C8:Otoriter C9:İlgisiz ana baba tutumu)

Ana-baba tutumlarının öğrencilerin hostilite belirtisini etkileyip etkilemediğini incelemek için öğrencilerin KSE'nin *Hostilite alt ölçeği*'nden aldıkları puanlarla *Ana-Baba Tutumu Envanteri*'nden aldıkları puanlara varyans analizi uygulanmıştır.

Tablo 1'de görüldüğü gibi ana-baba tutumları ile hostilite arasında önemli (p < 0.05) bir etkileşim olduğu ortaya çıkmıştır. Buna göre ana-baba tutumları öğrencilerin hostilite belirti düzeyini önemli derecede etkilemektedir. Her boyuttaki ana-baba tutumunun belirti düzeyini nasıl etkilediğini anlamak için de çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Bu regresyon sonuçlarına göre ana-baba tutumları içinden en çok *otoriter ana-baba tutumunun* hostilite belirtisini etkilediği saptanmıştır. Yani çocuklarıyla anlaşmayan, onların isteklerini hiçbir şekilde kabul etmeyen, ana-baba tarafından konulan kural ve emirlerin çok sıkı bir şekilde uygulanması biçiminde nitelendirilen otoriter ana-baba tutumunun öğrencilerde öfke, kızgınlık, düşmanlık ve saldırganlık hali olan hostilite belirtisini meydana getirdiği görülmektedir. Demokratik ve ilgisiz ana-baba tutumunun ise hostilite belirtisi üzerinde istatistiksel açıdan önemli kabul edilebilecek bir etkilerinin olmadığı görülmektedir.

B. Ana-Baba Tutumlarının Somatizasyon Belirtisine Etkisi

Ana-baba tutumları ile somatizasyon düzeyi arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla varyans analizi ve çoklu regresyon analizi yapılmış olup elde edilen bulgular tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2 . Ana-baba Tutumlarının Somatizasyon Belirtisine Etkisi

Değişkenler	Katsayı	Kat sayının t Değeri	Tablo t	F Değeri	F Tablo Değeri
Sabit	3.448	4.15	2.35	21.86*	8.53
Demokratik	-0.013	-0.88			
Otoriter	0.126	5.07**			
İlgisiz	0.010	0.35			

*p< 0.05 ** p<001

Regresyon denklemi:

$$C3= 3.45-0.0130 C7+0.126 C8+0.0102 C9$$

(Denklemden, C3: Somatizasyon, C7: Demokratik C8:Otoriter C9: İlgisiz ana baba tutumunu göstermektedir.)

Yukarıdaki Tablo 2’de görüldüğü gibi *otoriter ana-baba tutumu* bedenle ilgili fonksiyon bozukluklarının kavranmasına ilişkin sıkıntıları yansıtan *somatizasyon* belirtisini önemli ölçüde etkilemektedir. *Demokratik* ve *İlgisiz ana baba tutumunun* ise Somatizasyon belirtisi üzerinde istatistiksel yönden önemli bir etkisinin olmadığı görülmüştür.

C. Ana-baba Tutumlarının Depresyon Belirtisine Etkisi

Ana-baba tutumları ile depresyon düzeyi arasındaki ilişkiyi belirlemek için öğrencilerin KSE’nin *Depresyon alt ölçeğinden* ve *ana-baba tutumu envanterinden* aldıkları puanların varyans analizi ve çoklu regresyon analizi yapılmış elde edilen bulgular tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3 . Ana- baba Tutumlarının Depresyon Belirtisine Etkisi

Değişkenler	Katsayı	Kat sayının t Değeri	Tablo t	F Değeri	F Tablo Değeri
Sabit	14.699	9.76	2.35	21.258**	8.53
Demokratik	-0.094	-3.52*			
Otoriter	0.229	5.06**			
İlgisiz	-0.020	-0.38			

*p <0.05

**p <0.01

Regresyon denklemi:

$$C4 = 14.7 - 0.0942 C7 + 0.229 C8 + 0.0200 C9$$

(Denklemden, C4:Depresyon, C7:Demokratik, C8: Otoriter, C9 İlgisiz ana baba tutumunu göstermektedir.)

Yukarıdaki Tablo 3 incelendiğinde *demokratik ana-baba tutumunun* öğrencilerin depresyon düzeyini negatif yönde anlamlı ölçüde ($p < 0.05$) etkilediği yani depresyon belirtisini engelleyici yönde etkili bir değişken olduğu; *otoriter ana baba tutumunun* ise öğrencilerin depresyon düzeyini pozitif yönde daha anlamlı ölçüde ($p < 0.01$) etkilediği anlaşılmıştır. *İlgisiz ana-baba tutumunun* öğrencilerin depresyon belirtisi üzerinde istatistiksel açıdan önemli bir etkisinin olmadığı görülmektedir.

D.Ana-Baba Tutumlarının Anksiyete Belirtisine Etkisi

Ana-baba tutumları ile Anksiyete düzeyi arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla varyans analizi ve çoklu regresyon analizi yapılmış olup elde edilen bulgular Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4 . Ana- baba Tutumlarının Anksiyete Belirtisine Etkisi

Değişkenler	Katsayı	Katsayını n t değeri	Tablo t	F Değeri	F Tablo Değeri
Sabit	11.051	8.52	2.35	21.791**	8.53
Demokratik	-0.748	-3.25*			
Otoriter	0.186	4.77**			
İlgisiz	0.009	0.20			

*p<0.05

**p<0.01

Regresyon denklemi:

$$C5=11.1-0.0748 C7+0.186 C8+0.0092 C9$$

(Denklemde C5:Anksiyete, C7: Demokratik, C8 Otoriter, C9: İlgisiz ana baba tutumunu göstermektedir.)

Tablo 4’de görüldüğü gibi ana-baba tutumları öğrencilerin anksiyete belirtisini önemli düzeyde etkilemektedir. Ancak, demokratik ana-baba tutumu ile anksiyete belirtisi arasında negatif yönde önemli (p< 0.05) bir etki olduğu halde; otoriter ana baba tutumu ile anksiyete belirtisi arasında pozitif fakat daha önemli (p<0.01) bir etki bulunmaktadır. Bu ise demokratik ana-baba tutumunun anksiyeteyi engelleyen; otoriter ana-baba tutumunun ise anksiyeteyi meydana getiren önemli bir değişken olduğunu göstermektedir. Bu bulgular bizi demokratik ana-baba tutumunun öğrencilerin anksiyete düzeyini azaltan, otoriter tutumun ise anksiyete düzeyini yükselten önemli derecede birer değişken olduğu sonucuna götürmektedir. İlgisiz ana-baba tutumunun ise anksiyete üzerinde istatistiksel yönden önemli bir etkisinin olmadığı saptanmıştır.

E. Ana-Baba Tutumlarının Olumsuz Benlik Belirtisine Etkisi

Ana-baba tutumları ile olumsuz benlik arasındaki ilişki düzeyini belirlemek amacıyla varyans analizi ve çoklu regresyon analizi yapılmış ve elde edilen bulgular Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5 . Ana-Baba Tutumlarının Olumsuz Benlik Belirtisine Etkisi

Değişkenler	Katsayı	Katsayının t Değeri	Tablo t	F Değeri	F Tablo Değeri
Sabit	10.615	8.59	2.35	22.693*	8.53
Demokratik	-0.071	-3.25*			
Otoriter	0.159	4.27*			
İlgisiz	0.041	0.94			

*p<0.05

Regresyon denklemi:

$$C6=10.6-0.0708 C7+0.159 C8+0.0410 C9$$

(Denkleme, C6:Olumsuz benlik, C7:Demokratik, C8:Otoriter, C9 İlgisiz ana baba tutumunu göstermektedir.)

Tablo 5 incelendiğinde, demokratik ana-baba tutumu ile öğrencilerin olumsuz benlik belirtisi arasında negatif; otoriter ana baba tutumu ile olumsuz benlik arasında pozitif yönde önemli bir etkinin olduğu görülmektedir. Buna göre demokratik ana baba tutumu öğrencilerin olumsuz benlik belirtisini azaltan; otoriter ana baba tutumu ise olumsuz benlik düzeyini yükselten önemli birer değişkendirler. Her iki değişkenin etkisi farklı olmakla birlikte her ikisi de öğrencilerin belirti düzeyini önemli ölçüde belirlemektedir. İlgisiz ana-baba tutumunun ise olumsuz benlik belirtisi üzerinde istatistiksel açıdan önemli kabul edilecek bir etkisinin olmadığı görülmektedir.

III. Tartışma

Bu araştırma, ana-baba tutumlarının öğrencilerin psikolojik belirtilerini nasıl ve ne ölçüde etkilediğini ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Bulgular, *demokratik*, *otoriter* ve *ilgisiz* ana-baba tutumlarından her birinin öğrencilerin psikolojik belirtilerini farklı yönde ve farklı derecelerde etkilediğini göstermektedir.

Elde edilen bulgular *otoriter ana-baba tutumunun* öğrencilerin hostilete belirtisini önemli (p<0.05) düzeyde etkilediği, demokratik ve ilgisiz tutumların

ise hostilete belirtisini önemli düzeyde etkilemediğini göstermiştir. Köknel (1970), gençlerin çocuk yerine konmaktan, ana-babalarının baskıcı ve katı tutumlarından, anlayışsızlıktan ve hoşgörüsüzlükten yakındıklarını belirtmektedir. Gençlerin yakındıkları konulara baktığımızda bunların *otoriter ana-baba tutumu* ile ilgili olduklarını görüyoruz. Ana-babaların çocuğun davranışlarına uyguladıkları denetim ve disiplin sonucunda çocuklar kendilerine haz veren pek çok şeyden vazgeçme durumunda kalmakta ve bu engellenmeler de çocukta kızma, öfkelenme, sinirlenme vb. hali olan *hostilite* belirtisine yol açmaktadır.

Araştırma bulgularına göre demokratik ve ilgisiz ana-baba tutumunun somatizasyon belirtisi üzerine önemli bir etkisi bulunmazken, otoriter ana-baba tutumunun somatizasyon belirtisini önemli düzeyde ($p<0.01$) etkilediği ortaya çıkmıştır.

Araştırma sonuçları otoriter ana-baba tutumu ile demokratik ana-baba tutumunun öğrencilerin depresyon, anksiyete ve olumsuz benlik belirtisini önemli düzeyde fakat ters yönde etkilediğini göstermektedir. Başka bir deyişle otoriter ana baba tutumu öğrencileri olumsuz bir biçimde etkileyerek onlarda depresyona, olumsuz benlik ve anksiyeteye yol açarken, demokratik ana-baba tutumu depresyon, olumsuz benlik ve anksiyeteyi engelleyici yönde olumlu bir etkiye sahiptir.

Billings ve Moos (1982), çevresel baskının, aile ilişkilerinin depresyonda etkili olabileceğini belirtmektedirler. Horney'e göre anksiyete ebeveyn ile çocuk arasındaki bozuk ilişkilerden kaynaklanmaktadır. Çocuğuyla sağlıklı bir iletişim kuramayan, çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına karşı duyarlı olmayan, hoş görülü ve anlayışlı davranmayan ana-baba tutumları sonucunda çocuklarda anksiyete belirtisi görülmektedir. Küçük (1987), eşler arası çatışmalı evliliğin, baskı ve cezalandırıcı tutumu onaylayan ebeveyn tutumunun çocukların anksiyete düzeyini yükselttiğini ve öz kavramlarının olumsuz olduğunu bildirmektedir.

Yörükoğlu (1985), demokratik tutumlu ana-babaların çocukların benlik saygıları ile kendilerine güvenlerinin daha yüksek olduğunu belirtmektedir. Galbo (1984), bireyin olumlu bir benlik duygusu geliştirebilmesi ve uyumunun sağlanmasında ana-babanın rolünün önemli olduğunu bildirmektedir. Coopersmith (1967), aile ortamındaki atmosfere göre çocukların benlik tasarım düzeylerinin farklılaştığını göstermiştir. Araştırma bulguları bu araştırmacıların görüşleriyle tutarlılık göstermektedir.

İnsanı bir bütün olarak ele aldığımızda onun zihinsel ve mantıksal yönü kadar duygularının da önemli olduğunu görürüz. Çocuğun öğrenmesi ve akademik başarısı için sahip olduğu duygular oldukça önemlidir. Akıllıca verilen kararlarda, berrak, net düşünme süreçlerinde duyguların önemli bir yeri vardır. Bunun yanı sıra duyguların düşünmeyi bozma gücüne sahip olduğunu da görüyoruz. Limbik sistemden gelen güçlü duyuşsal sinyaller (kaygı, öfke, vb.) sinirsel statikler yaratarak yüksek beyin merkezlerindeki düşünme süreçlerini sabote edebilir. Bu nedenle siniri bozulan birey doğru düzgün düşünemez. Nitekim sürekli biçimde duyuşsal baskıya uğramış olan çocukların zihinsel yeteneklerinde, öğrenme becerilerinde bozukluklar ve yetersizlikler ortaya çıkar (Öner, 1996). Ana-baba ve öğretmenlerin “Çocuklarımızın mutlu ve başarılı olması için neler yapmalıyız?” sorusunun yanıtı çocuklara kazandırılacak duygulardan aranmalıdır. Çünkü araştırma bulguları açıkça göstermektedir ki ana-babalar tutum ve davranışlarıyla çocuklarına haz, neşe ve mutluluk gibi olumlu duygular kazandırabilecekleri gibi kaygı, elem, üzüntü gibi olumsuz duygular da kazandırabilirler. Öğrenciler çeşitli psikolojik sıkıntıları yüzünden kapasitelerini en üst düzeyde kullanamamakta ve okuldaki eğitim-öğretim etkinliklerinden yeteri kadar yararlanamamaktadırlar. Bu bakımdan çocuğuyla sağlıklı iletişim kurabilen, tutum ve davranışlarıyla çocuklarında olumsuz duyguların oluşmasına fırsat vermeyen ve çocuklarına olumlu duygular kazandırarak onların mutlu ve başarılı bir birey haline gelmelerine yardımcı olabilen demokratik tutumlu ana-babaların varlığı çocuk için önem taşımaktadır.

Abstract: In this study, the relation between the psychological symptoms of high school students and father-mother attitude was examined. The subjects were selected from 225 female and 223 male high school second year students, totally 448 students. The psychological symptoms of students were measured via “ Brief Symptom Inventory” and the attitude of mothers and fathers was measured through “Father and Mother Attitude Inventory”. According to Father and Mother Attitude Inventory the points of students in terms of the dimensions; democratic, authoritarian and indifferent attitude of parents were determined, then how and what degree each dimension of father and mother attitude affects the symptoms of students’ hostility, somatization, depression, anxiety and negative ego were determined. In the study in terms of statistical technic, variation analysis, regression analysis, t test, and standart deviation were used. Also, it was found out that the attitude of the mother and father has an important effect on students’ symptom of hostility, somatization, depression, anxiety and negative ego. While authoritarian attitude of parents positively affects students’ symptom levels, a democratic parents attitude affects negatively was discovered. Moreover, an indifferent attitude of parents has not found statistically meaningful in terms of the effects on symptoms.

Key words: Attitude of parents, Psychological symptoms.

Kaynakça

- Baymur, F., *Lise ve Dengi Okullara Giden Öğrencilerin Problemleri*. Ankara, 1965 (Teksir)
- Billings, A.G., Moos R.H., *Psychological theory and research on depression : An integrete framework and review*. Clinical Psychology Review. 1982, 2,213-237
- Can, G., *Lise Öğrencilerinin Benlik Tasarımlarını Etkileyen Etmeler*. Anadolu Üniv. Yay. 392, Eskişehir, 1990
- Coopersmith, S, *The Andecetents of Self-esteem*. Sanfransisco, Freeman: 1967
- Cüceloğlu, D., *Yetişkin Çocuklar*. İstanbul, 1994
- Eisenberg, S, Delaney, D. J. , *Psikolojik Danışma Süreci*. Çev. Ören.N., Takkaç, M., M.E.B. yayınları İstanbul, 1993.
- Ekşi, A., *Gençlerimiz ve Sorunları*. İstanbul Üniv. Yay. İstanbul, 1982.
- , *Çocuk, Genç, Ana Babalar*. Bilgi yay. Ankara, 1990.

- Elder, G. H. , *Adolescent Socialization and Personolity Development*. Chicago: Rant Me naly, 1971
- Galbo, J., *Adolescent Perceptions of Significant Adults : A review of literature*. Adolescence Vol. XIX 76, 951-970
- Garbarino, J. S, *Adolescent Development: An Ecological Perspective*. Charles E. Merll Pub. Comp. Columbus Ohio, 1985.
- Kavacs, M., G., Feinberg, T., Novak, M.A., Paulauskas, S, Finkelstein, R., *Depressive Disorders in Childhood: A Longitudinal Perspective Study of Characteristics and Recovery*. Archieves of General Psychiatry Vol. 41, 229-237
- Kozacıoğlu, G., *Çocukların Anksiyete Düzeyleri İle Annelerin Tutumları Arasındaki İlişki*. İstanbul Üni. Edebiyat Fak. Yay. No. 3394 İst., 1986.
- Köknel, Ö., *Kişilik*. Altınkitaplar Yay. İstanbul, 1985
- Kuzgun, Y., *Ana-Baba Tutumlarının Bireyin kendini Gerçekleştirme Düzeyine Etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. H. Ü. Ankara, 1972
- Öner, N., *Psikolojik Danışmanlıkta Yeni Ufuklara Bir Örnek: Duyuşsal Zeka*. IX. Ulusal Psikoloji Kongresi. Boğaziçi Üniv. İstanbul, 1996
- Palabıykoğlu, R., ve ark. *Nörotik Belirtileri Olan Ergenlerin Kendini Kabul Düzeyi ile Ana-Baba Tutumlarının İlişkisi*. 25. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi, Mersin, 1989.
- Singh, S, *Rorschach Hostility Content and Maternal Child Rearing Attitudes*. The Jurnal Of Social Psychology, 1983, 149-150
- Şahin, N. H., Durak, A., *Kısa Semptom Envanteri (Brief Symptom Inventory-BSI) : Türk Gençleri İçin Uyarlanması*. Türk Psikoloji Dergisi, 1994, 9(31),44-56
- Yörükoğlu, A., *Gençlik Çağı*. Türkiye İş Bankası Yay. 270, Ankara, 1985
- , *Çocuk Ruh Sağlığı*. Özgür Yay. Dağıtım, İstanbul,1994
- , *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*. Aydın Kitabevi Yay. Ankara, 1983.
- Yurtbay, T., *Başarısız Olan Lise Öğrencilerinin Sürekli Anksiyete Bulguları*. 24. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi, Ankara, 1990